



Типичное Тювеево (Тэви авылы татарча) дигән сайтта, якташлары белән горурланып, Ахмәдулла Каюм улы Байкеев турындагы «Темников хәбәрләре» газетасында С.Кудакова мөкаләсен урнаштырганнар. Анда болай диелгән: «Интересная статья о нашем односельчанине». Эчтәлеге түбәндә.

Тормышында ике ел Афганстан булган Ахмәдулла Каюм улы Байкеевның турында сойлим. Күрсәткән батырлыклары очен ул «Батырлык очен», «Сугышчы-интернационалистка Рәхмәтле Афган халкы исемнән», II һәм III дәрәжә «Фидакарь хезмәт очен», III дәрәжә «Хәрби хезмәттәге казанышлары очен», «Саур революциясенә 10 ел» медальләре, шулай ук СССР Югары Советы Президиумының Мактау грамотасы белән бүләкләнгән.

Батыр, матур ир-ат Темников районы Айкеево авылында туган, Аксәл-Аксел урта мәктәбен тәмамлаган. Хәзерге вакытта гаиләсе белән Русское Тювеево авылында яши. Гаиләдә алар дүрт бала булып үсәләр: оч абыйсы һәм сөнләсе була. Әтисе - Каюм Ибраһим улы, Фин һәм Боек Ватан сугышында катнашкан кешеләрдән берсе.

Ахмәдулла Каюм улы мәктәпне тәмамлаганнан соң, 1962нче елда, Совет Армиясе сафларына алына. Конбатыш Казахстандагы ПВО гаскәрләрендә - Форд Шевченкода хезмәт итә. Станциядән ерак түгел Юста Бистәсе (Калмыкия) урнашкан була. Биредә, авыл клубында, Ахмәдулла Зифа исемле чибәр кыз белән дә танышырга олгерә.

Яшьләрдә хис-тойгылар уяна, сигез айдан алар ойләнешәләр.

Зифа Ибраһим кызы, Элистада педагогика училищесын тәмамлап, жирле мәктәпнен башлангыч сыйныфлар укытучысы булып эшли. Ул ун бала тәрбияләнгән күп балалы гаиләдә туа. Әнисе Мәһриә Әхмәд кызы, «Герой-Ана» медале белән бүләкләнгән, әтисе Ибраһим Давыд улы Умеров, РСФСРның атказанган укытучысы, Ленин ордены кавалеры. Зифа Ибраһим кызы тумышы белән Әстерхан өлкәсеннән, Сиитовка авылыннан. Бүген Сиитовка урта мәктәбе анын әтисе исемнән йортә. Ахмәдулла Каюм улы Байкеев үзенен тормыш юлдашын бик ярата һәм анын турында шатланып болай дип йортә: «Хатыным, хужабикәм, ул минем очен ин-иннәрдән дә яхшы!» Ө ул чакта, оч ел хезмәт итеп, ул сверхсрочник буларак артык вакытка хезмәттә кала. Локатор станциясе начальнигы һәм рота старшинасы булып хезмәт итә. Ике елдан соң аны Грозный шәһәренә, прапорщиклар мәктәбенә белем алырга дип жиберәләр.

Генерал Алексеев житәкчелек иткән зур Ставрополь каналы тозелешендә катнашу анын тормышында яна этап булып тора. Аннан сон - Германия, Магдебург шәһәрәндә; анда 5 ел мотоукчылар гаскәрләрендә, дәвләт чиген ябу полкында, аннан сон - Балтыйк буе, Калининград шәһәрәндә хезмәт иткән. Биредә армия штабында КП взводы командиры була.

Бу вакытта Афган сугышы бара. Сугыш анын тормышында аерым урын ала. 1943 елда туган Ахмәдулла Каюм улы малай-шалай булып түгел, ә олы яшьтәге кеше буларак, Афганстанда барган сугышка ике елга әләгә.

Таулар һәм түбә остәндәге күк, шартлаулар, атучылар... алар хәзер дә анын хәтерәндә. Күргәннәрәнән әле дә котылу момкин түгел. Шул вакыт үлем каядыр янәшәдә йори: кемнедер кичерә, ә кемнедер - юк. Бу Афганстандагы коточкыч, куркыныч, намуссыз сугыш күп кенә кешеләрнен язмышларын юкка чыгарды.

Кабул, Кандагар, Шиндант, Герад автобазаларында ягулык үткәргечен саклау. Алар алдында куелган бурыч - истребительләрне һәм вертолетларны ягулык белән тәэмин итү. Душманнар еш кына стратегик яктан моңим объектны шартлаткан һәм аларны тозәтергә дип совет солдатлары бронетранспортерларда ашыгыч формада барганнар. Ә душманнар сугышчыларнын ягулык үткәргечендәгә тишекне тозәтергә килләрән котеп кенә тора булганнар. һәм бу мизгелдә аларны гранатометтан һәм башка ату коралыннан атып торалар. Ахмәдулла Каюм улы шундый «ит тарткычта» булган кешеләрнен берсе. Бронетранспортер ватыклары аягын яралый; шул ук вакытта шофер, казак милләтле Юсуповнын кулын озә. Мондый имгәнләр сирәк булмый торган булган шул вакытта. «Рейдларга йордек, - дип искә ала Ахмәдулла Каюмович, - адым саен фажигә котеп торды, сагалады, чонки тауларда бандит формированиеләре күп иде». Ә оендә гаиләсе - хатыны һәм ике баласы котеп торды. Кызы Галия, 10 сыйныфта укый торган иде, ә улы Таһир, армиядә хезмәт иттә. Бу елларда Ахмәдулла белән Зифа хат язышуны бик актив алып бардылар. һәр хатта да бер-берсен чын күнелдән яратулары турында яздылар. Аерылышуны бик авыр кичерделәр алар. Зифа Ибраһим кызы әле дә бу хатларны кадерләп саклай.

Ахмәдулла Байкеев Афганстанда булганда, әтисе Каюм вафат була. Улын жирләвгә жибәрәләр. Мәскүдә аны хатыны һәм балалары каршы ала. Ә жирләнгәннән сон, тагын бер кат аерылышу, янә Афган!

Мордовияга, Темников районындагы ту-ган урыннарына, 2001 елда гына хезмәт итеп кайткан язма героёбыз. һәр ел Совет гаскәрләрән Афганстаннан чыгару коннәрән күнеләндә зур горурлык хисе белән каршылай, чонки гаиләгә әйләнәп кайткан, исән калган язмышка рәхмәтле. Ахмәдулла Каюм улы Байкеевнын мактауга лаеклы хезмәтен Ватаныбызнын билгеләп үтүе белән якташлары да горурлана. Ә Ахмәдулла Каюм улы Байкеевка бигрәк «Батырлык очен» медале кадерле, һәм бу анлашыла да: Боек Ватан сугышы ел-ларында нәкъ менә шушы медаль фрон-товикларнын яраткан бүләкләре булды.

**Наилә НАСЫРОВА әзерләде**